

58. Müceddid ve Müctehid

Müctehid, mâna itibarıyla Arapça “içtiḥad” kelimesinden türetilmiştir. İçtiḥad, âyet ve hadislerden hüküm çıkarma anlamında kullanılır. Âyet ve hadislerden hüküm çıkarma ilmî gücüne, böyle bir donanıma sahip olan âlim zata da “müctehid” denir. Her âlim müctehid değildir. Çünkü âyet ve hadislerden hüküm çıkarmak ve içtiḥad gerektiren konuları çözebilmek için bazı şartlar gerekir. Bu şartlar şunlardır:

Birincisi, müctehid, Kur’ân dili olan Arapça ve Arap dilinin özelliklerini çok iyi bilmelidir. Çünkü Arapça’ya hâkim olmayan bir insanın, Kur’ân’ı anlayıp hüküm çıkarması mümkün değildir.

İkincisi, Kur’ân ilmine sahip olmalı, yani Kur’ân’da hüküm ifade eden âyetlerin inceliklerini, özelliklerini iyi bilmelidir.

Üçüncüsü, sünneti bilmelidir. Çünkü dinimizde Kur’ân’dan sonra ikinci kaynak sünnettir. Sünneti iyi bilmeyen bir insanın dinî hüküm vermesi doğru değildir.

Dördüncüsü, üzerinde icmâ (ittifak) ve ihtilâf edilen konuları bilmelidir. Yani müctehid, kendisinden önceki müctehidlerin bir mesele hakkındaki görüşlerini bilmeli, onları değerlendirme gücüne sahip olmalıdır.

Bunun dışında İslâm âlimleri, bir müctehidde İslâmî hükümlerin amaçlarını bilmek, doğru bir anlayış ve iyi bir takdir gücüne sahip olmak, iyi niyet ve sağlam bir itikad sahibi olmak gibi şartlar da aramışlardır.

Müceddid: Cenâb-ı Allah, insanlara doğru yolu göstermek için peygamberler göndermiştir. Bu peygamberlerin sonuncusu, Peygamberimiz Hz. Muhammed’dir (s.a.v.). Ondan sonra artık peygamber gönderilmeyecektir. Diğer ümmetlerde olduğu gibi, Peygamberimiz’in ümmeti arasında da zamanla bidat ve hurafeler baş gösterebilir ve bunun neticesinde Müslümanlar dinden ve Peygamberimiz’in sünnetinden uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler.

Toplum içinde çıkan bidatlara karşı koyacak, dine yapılan saldırılar karşısında dini savunacak,

yeni meselelere çözümler bulabilecek ve Müslümanlara yeniden dinlerini öğretip onları yönlendirecek şahsiyetlere de bu ölçüde ihtiyaç hissedilir. Peygamberlik müessesesi sona erdiğinden ve bundan sonra peygamber gelmeyeceğinden bu görev, Peygamberimiz’in ümmetinden bazı seçkin insanlara düşmektedir. İşte bu insanlara “müceddid” denilmektedir.

Allah Resûlü, “Şüphesiz ki Allah, her yüzyılın başında bu ümmete, dini işlerini yenileyecek bir müceddid gönderecektir.” buyurarak bu hakikati dile getirmektedir.

İslâm âlimleri, bir müceddiddin şu vasıflara sahip olması gerektiğini söylemişlerdir:

- Berrak bir zihin, keskin bir görüş, dosdoğru bir düşünüş, ifratla tefrit arasındaki orta yolu bulma ve buna riayet etme kudreti

- Asırlar boyu yerleşip kökleşmiş kanaatlerin ve yeni durumların tesiri altında kalmaktan sıyrılmış tefekkür gücü

- Doğru yoldan sapmış olan zamanının gidişi ile mücadele cesareti

- Yeniden kurmak ve içtiḥad etmek için gerekli olan, Allah tarafından bağışlanmış liderlik ve önderlik kabiliyeti

Ayrıca müceddinin, İslâm esaslarını gönlünün derinliklerinden kabul etmiş, kendi görüş, anlayış ve duyusu içinde gerçekten inanmış olması gerekir. En küçük işlerde bile İslâm ile cahiliyetin farkını bilmesi ve asırların topladığı çıkmazlar yığını altından hakkı, gerçeği gün yüzüne çıkarması şarttır.

Müceddid, “yenileyen” anlamına gelmektedir. Bir de “müteceddid” kelimesi vardır ki, bu kelime “reform yapmak, deformasyon görmüş bir şeyi yeniden şekillendirip ayrı bir biçime koyma” anlamına gelmektedir. Maalesef günümüzde bu iki kelime birbirine karıştırılmaktadır. Tecditte, herhangi bir zorlama olmadan eski hâline getirme, asliyetine kavuşturma söz konusudur; teceddüdde ise reform yapma, deformasyon görmüş bir şeyi yeniden şekillendirme ve ayrı bir biçime koyma mevzu bahistir. Dinimizin

aslı hiç bozulmamış ve deforme olmamıştır ki, reforma tabi tutulsun! Binaenaleyh Müslümanlıkta yapılan, teceddüd değil, tecdididir.

Tecdit hareketi, öteden bu yana devam edegelmiştir. Allah Resûlü'nden sonra Müslümanlar zaman zaman aşk ve şevklerini, İslâmî coşkunluklarını kaybetmişlerdir. Müceddid, bütün meseleleri teleskop gibi gözüyle müşahade ederek, İslâm'ın üzerine konan tozu toprağı silmiş, ona asıl saffetini göstermiştir.

Her devrin müceddidinin, devrine göre vazifeleri vardır. O, devrindeki dinî duygu ve düşünceyle alâkalı en büyük hastalığı teşhis eder ve onun tedavisi için çalışır. Müceddidlerin çoğu Peygamberimiz'in (s.a.v.) neslinden gelmişlerdir. Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.v.): "Size iki şey bırakıyorum: Biri Kur'an, diğeri de Ehl-i Beytim. Kıyamette bu iki emanetten soracağım." buyurmuşlardır. Çünkü "Ehl-i Beytim, Nuh (a.s.)'ın gemisi gibidir. Ona sığınan kurtulur."

İmam-ı Rabbânî de "Ehl-i Beyt'imi sevmek, ehl-i sünnetin sermayesidir." hadisini nakleder.

İlk müceddid Ömer bin Abdülaziz'dir. Daha sonraları sırasıyla olmasa da müceddit olarak:

- İmam Şafi
 - İbn Süreyc
 - İmam Gazâlî
 - Fahrüddin Râzî
 - İmam Nablusî
 - İmam-ı Rabbânî
 - Şah Veliyullah Dehlevî
 - Mevlânâ Celaleddin Rûmî
 - Mevlânâ Halid-i Bağdadî
 - Bediüzzaman Said Nursî
- sayılabilir.

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri

Hayatına Kısa Bir Bakış

BUNLARI ...

— Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri'nin 1878 yılında Nurs köyünde doğduğunu...

— Annesinin adının Nuriye Hanım, babasının adının Mirza Efendi olduğunu, annesinin onu abdestsiz emzirmediğini...

— Küçüklüğünden beri haksızlığa tahammül edemediğini, kendisinin başarısını çekemeyen medrese arkadaşlarının ona saldırmaları karşısında cesaretle karşı koyduğunu...

— O zamanki medreseler arasında cesaretli, yiğit, gözünü budaktan sakınmayan olarak nam saldığını...

— Babası Sofi Mirza'nın yabancı tarlalardan geçerken hayvanların ağzını, o tarlaların mahsulünü yememeleri için bağladığını; sebebini ise başkasının otları yeyip de evimize haram lokma girmesin diye düşündüğünü...

— Öğrenim hayatına dokuz yaşında Tağ Köyü'ndeki medresede başladığını, eğitim hayatının çok hareketli geçtiğini, kendine uygun medrese arayışıyla yaşadığı bölgede birçok medresede kısa sürelerle bulunduğunu, bu arayışın yaklaşık üç yıl sürdüğünü, bu dönem içerisinde Kur'an-ı Kerim'i hatmedip, medrese usulünün başlangıç kitaplarını okuduğunu...

— Medresede bir gece hocalarının, büyük talebelere, Bediüzzaman'ın da içinde bulunduğu bir grubu göstererek "Bunlardan biri dini yeniden canlandıracak ama hangisi olduğunu bilmiyorum" dediğini...

— Çok küçük yaşlardan itibaren zekât, sadaka, hediye almadığını ve minnet altına girmediğini...

— Bir gece rüyasında Efendimiz'i gördüğünü ve Efendimiz'in ona "Kur'an'ı çağa göre açıkla ve insanlara anlat" dediğini...

— Medrese kurallarına göre 20 senede ancak bitebilen kitapları 3 ayda bitirebildiğini...

— Abisi Molla Abdullah'ın onu 80 kitaptan imtihan ettiğini ve aldığı cevaplar karşısında kardeşi Molla Said'e talebe olduğunu...

— Medrese hocasının kendisi için "Zekâ ile hafızanın bir insanda bu kadar aşırı bir şekilde toplanması çok nadirdir" dediğini, ama onda her ikisinin de mevcut olduğunu...

— Siirt âlimleriyle yaptığı münazarada onların

hepsini mağlup ettiğini ve sonra “Said-i Meşhur” yani Meşhur Said dendiğini...

— Yediği yemeğin taneciklerini, yardımlaşmayı sevdikleri ve cumhuriyetçi oldukları için karın-calara verdiğini...

— 13 yaşında iken o yörenin en zalimi olan Mustafa Paşa’yı yaptığı haksızlıklardan vazgeçirmeye ve namaz kılmaya çağırdığını; Mustafa Paşa’nın kendi âlimleriyle bir münazara yapıp onları yenerse bunu kabul edeceğini söylemesi üzerine yapılan münazarada Bediüzzaman’ın galip ayrıldığını...

— Mardin’den kendisini götüren askerlere namaz vakti geldiğinde kelepçelerin çözülmesini istediğini, bu isteği kabul etmeyince “Bismillah” deyip kelepçeleri çözdüğünü; bunu nasıl yaptığını soranlara da “Bu namazın kerametidir” dediğini...

— 23 yaşındayken Bitlis Valisi Ömer Paşa’nın konağında 2 sene kaldığını, valinin 6 kızına bakmayacak kadar kuvvetli bir imana sahip olduğunu...

— Burada kalırken dinî ilimlerle beraber fenni ilimlerin çoğunu okuyup hıfzettiğini...

— Matematığe dair bir kitap yazdığını ve 27. dereceden denklem çözümleri yapabildiğini...

— Bu sıralarda üstün dehasından dolayı “Bediüzzaman” yani Zamanın Eşsizi lakabını aldığını...

— Ezberlediği 80 – 90 kitabı 3 ayda bir defa ezberden tekrar ettiğini...

— Devrin Padişahı Abdülhamit’e doğuda üniversite açılması için teklif verdiğini...

— İngiliz Avam Kamarası’nda “Onların elinde ki Kur’an’ı alarak yenebiliriz” denmesi üzerine “Kur’an’ın sönmez ve söndürülemez bir nur olduğunu ben dünyaya göstereceğim ve ispat edeceğim” dediğini; bu sırada 18 yaşında olduğunu...

— 1907’de İstanbul’da kaldığı otelin kapısına “Burada her suale cevap verilir ama sual sorulmaz” yazdığını...

— Kendisini çekemeyenlerin ona deli damgası vurmak için gönderdikleri doktorun “Eğer Bediüzzaman’da zerre kadar delilik varsa, dünyada akıllı insan yoktur” dediğini...

— 1909 yılındaki 31 Mart olaylarında karışıklığı önlemek amacıyla konuşmalar yapmasına ve yatıştırıcı rol oynamasına rağmen, tutuklanarak Divan-ı Harp’te idam talebiyle yargılandığını ve suçsuzluğu anlaşıncaya beraat ettiğini...

— 1910 yılının kışında Şam’da bulunduğu sırada yöredeki âlimlerin daveti üzerine Şam Emevî Camii’nde âlimlere hitaben İslâm dünyasının problemleri hakkında konuştuğunu...

— Yahudilerin İstanbul temsilcisi Haham Karosso ile görüşüğünü ve Karosso’nun konuşmayı yarıda keserek “Eğer yanında biraz daha kalırsam beni de Müslüman edecekti” dediğini...

— Tiflis’te karşılaştığı Rus polisine o anda çok kötü durumda olan Müslümanların dünyaya hâkim olacağını söylediğini...

— 1915’li yıllarda doğuda Ruslara karşı talebeleriyle savaştığını, Rusların Bediüzzaman ve talebelerini görünce “Keçe külahlılar geliyor” diye kaçıştıklarını...

— Savaş sırasında İşârâtü’l-İcâz isimli tefsir kitabını yazmaya başladığını; bu savaşta pek çok talebesinin şehit olduğunu ve kendisinin de 1916’da Ruslara esir düştüğünü, yaklaşık iki buçuk senelik esaret hayatının Rus ihtilalinin getirdiği karışıklık sırasında firar etmesiyle son bulduğunu, Sibiryâ, Berlin, Varşova ve Sofya üzerinden 1918’de İstanbul’a geldiğini...

— İstanbul Kağıthane semtinde 2 arkadaşıyla yaptığı kayak gezintisinde çevrede yüzlerce bayan olmasına rağmen bir kez olsun bakmadığını ve sebebini soranlara “Lüzumsuz, geçici zevklerin akıbeti elemeler, teessüfler olmasından istemiyorum” dediğini; gençliğinde 10 sene kaldığı İstanbul’da bir defa olsun kadına bakmadığını...

— 1922 yılında Ankara’ya geldiğini ve Millet Meclisi’nin kendisini resmî tören ile karşıladığını...

— Mecliste yaptığı konuşmadan ve yazıp dağıttığı namaz risalesinden sonra 60 milletvekilinin namaza başladığını...

— 1923 Mayıs’ında Ankara’dan ayrılarak Van’a gittiğini, Van’da Ereğ Dağı’nda inzivaya çekildiğini ve ibadetle meşgul olduğunu...

— Talebelerinin anlattığına göre her gece mutlaka teheccüde kalktığını ve her gece 4 – 5 saat dua ettiğini...

— 1926 yılında başlayan ve 25 sene süren çileli hayatın, Risale-i Nur’u telif etmesi ile bereketlendiğini...

— Barla’da kaldığı 8 buçuk sene zarfında Risale-i Nur’un dörtte üçünü telif ettiğini...

— Üstadımızın ilk yazdığı risalenin “Haşır Risalesi” denilen 10. Söz olduğunu... İçinde üç yüz kadar mucizenin ve bir o kadar da ismin geçtiği Peygamberimizin mucizelerini anlatan 19. Mektup’u telif ederken üstadımızın yanında hiçbir kitap olmadığını ve bu özelliğin tüm risaleler yazılırken de geçerli olduğunu...

— Üstadımızın hapishanede kaldığı zamanlarda, beraberinde en azılı katillerin ve canilerin bile namaza başladıklarını...

— Zamanın Ankara Valisi Nevzat Tandoğan’ın sarığını çıkarması ve şapka takmasını istemesi üzerine eliyle boynunu göstererek “Bu sarık bu başla beraber çıkar” dediğini...

— Üstadımızın 19 defa din düşmanları tarafından zehirlendiğini ve bir defasında çok şiddetli bir zehir etkisiyle 1 hafta aç, susuz ve halsiz bir şekilde hastalandığını; fakat bu durumda iken bile bir defa dahi namazını terk etmediğini...

— Üstadımızın “Hayatın zevkini ve lezzetini isterseniz, hayatınızı iman ile hayatlandırınız ve feraizle zinetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz” dediğini...

— Üstadımıza leke sürmek isteyenlerin bir sarhoşa “Said’in hizmetçisi buradan bir rakı aldı” diye yazıp imzalatmak istediklerini; fakat sarhoş adamın “Tövbeler olsun, bu yalanı kim imza eder” dediğini...

— Kendisini defalarca hapseden ve defalarca zehirleyip eza ve cefa veren insanlara hakkını helal edecek kadar alıcınap olduğunu...

— Üstad hazretlerinin “Tembellik, hastalık, yorgunluk ve havalecilik nefsin desisesidir” dediğini ve bu huyları hiç sevmediğini...

— Üstad Hazretleri’nin “Evlatlarım, Risale-i Nur dinsizlerin, komünistlerin, masonların

belini kırmıştır. Risale-i Nur daima galiptir. Katiyen merak etmeyiniz. Yeter ki siz Risale-i Nur’a sadık kalın” dediğini...

— Üstadımızın Risale-i Nur’u ilk telif ettiği zaman “Eğer mümkün olsaydı, Risale-i Nur’un bir sayfasının yazılması için 10 altın verecektim” dediğini...

— Bir gün üstadımız Barla’dan geçerken “Bu zamanda neye ihtiyaç varsa Risale-i Nur’da mutlaka ona cevap bulacaktır” dediğini...

— Nur üstadımızın “Biz Risale-i Nur okuyarak iman tazeliyoruz” dediğini...

— Günde 1,5 – 2, en fazla 3 saat uyuduğunu ve gece ibadet ettiğini... Üstadımızın odasında, kar-yolanın yanında 4 metre uzunluğunda 1 metre eninde dua şeceresi olduğunu ve her gece onlara dua ettiğini...

— Üstad Hazretleri’nin Emirdağ’a 3 km kalsa bile namaz vakti gelince arabayı durdurup hemen evvel vaktinde namazı eda ettiğini; iki rekat teheccüd ve dua namazlarını, kar kış demeden asla terk etmediğini...

— Üstad hazretlerinin Mektubat adlı eserinde “Mevcudiyetimizin hamisi olan İslamiyet’ten elini gevşetme; dört el ile sarıl, yoksa mahvolursun” dediğini...

— Nurlu üstadımızın “İslam’ın tek bir hakikati için binler başım olsa fedaya hazırım” dediğini...

— 23 Mart 1960 Çarşamba günü, İslam dünyasında bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi’nin idrak edildiği gece, Bediüzzaman’ın Urfa’da İpek Palas Oteli’nin 27 numaralı odasında Rahmet-i Rahman’a kavuştuğunu...

Biliyor muydunuz?

İslamiyet’e adanmış, her türlü eziyet ve zulüm altında imanın izzeti ile yaşanmış 83 yıllık bir ömrün sonu... Bir otel odasında... Evsiz barksız... Geriye dünya namına hiçbir varlık ve mal bırakmadan... Rahat yüzü görmeden... Ama her an Allah (C.C.) ile Resûlullah (S.A.V.) ile ve onların sevdikleri ile birlikte...

“ÜMİTVAR OLUNUZ, ŞU İSTİKBAL İNKİLÂBATI İÇİNDE EN YÜKSEK GÜR SADA, İSLAMIN SADASI OLACAKTIR...”